

Тема 3. ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Вступ

1. Основні принципи і способи захисту населення в умовах НС.

1.1. Принципи захисту населення.

1.2. Основні способи захисту населення.

2. Комплекс заходів із захисту населення та території України

2.1. Сучасне оповіщення населення.

2.2. Евакуація і розосередження населення

2.3. Заходи протирадіаційного і протихімічного захисту

2.4. Захист населення в захисних спорудах

Висновки

Список рекомендованої літератури

Додатки

Вступ

Державна політика України у сфері захисту населення і територій базується на Конституції України, відповідних законах, актах Президента України і урядових рішеннях. «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визначається в Україні найвищою соціальною цінністю», - декларує стаття 3 Конституції України.

Закон України «Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру» визначає організаційні та правові основи захисту громадян України, захисту об'єктів виробничого і соціального призначення, довкілля від НС техногенного та природного характеру. Для забезпечення реалізації державної політики захисту населення і територій від НС 03.08.1998 р. КМУ прийняв постанову № 1198 «Про єдину державну систему запобігання і реагування на НС техногенного і природного характеру в Україні (СЗРНС)». СЗРНС складається з органів управління, сил і засобів попередження та реагування на НС, а також систем забезпечення у складі міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, місцевих державних адміністрацій, підприємств незалежно від форми власності. Основними завданнями у сфері захисту населення і територій від НС техногенного та природного характеру є: здійснення комплексу заходів для запобігання НС та реагування на них; забезпечення готовності та контролю за станом підготовки до дій у НС.

Готовність цивільного захисту до виконання покладених на неї завдань, у кінцевому рахунку, визначається її здатністю до підготовки і проведенню

комплексу заходів, спрямованих на захист населення та території всієї нашої країни.

1. Основні принципи і способи захисту населення в умовах НС.

1.1. Принципи захисту населення.

Захист населення в надзвичайних ситуаціях - одне з головних завдань цивільного захисту. Обсяг і характер захисних заходів визначаються особливостями окремих районів і об'єктів, а також вірогідною обстановкою, що може скластися в результаті радіаційного, хімічного, бактеріологічного (біологічного) та інших видів зараження. Захист населення при виникненні надзвичайних ситуацій в умовах мирного і воєнного часу організовується і здійснюється у відповідності до певних **принципів**, основними з яких є:

принцип постійності. Постійне керівництво проведенням заходів щодо захисту населення з боку керівників міністерств, відомств і об'єктів народного господарства;

принцип плановості. Заходи щодо захисту населення завчасно плануються і проводяться на всій території країни у всіх містах, населених пунктах і на всіх об'єктах народного господарства;

принцип диференціювання. Захист населення планується і проводиться з урахуванням політичного, економічного і оборонного значення економічних районів, міст і об'єктів народного господарства та інших особливостей території і ступеня реальної небезпеки НС;

принцип взаємодії. Заходи щодо захисту населення плануються і проводяться у взаємодії з заходами проведеними Міністерством з надзвичайних ситуацій, Збройними Силами України, Міністерством внутрішніх справ, Державної прикордонної служби та інших структур;

принцип комплексності. Заходи щодо захисту населення плануються і здійснюються в комплексі з планами економічного і соціального розвитку країни, області, міста та об'єкта народного господарства. Сутність принципу полягає у:

пріоритетності завдань, спрямованих на рятування життя та збереження здоров'я і довкілля;

наданні переваги раціональній безпеці;

вільному доступі населення до інформації щодо захисту населення і територій у НС;

особистої відповідальності громадян про власну безпеку, неухильне дотримання ними правил поведінки у НС;

відповідальності посадових осіб за дотримання вимог чинного законодавства;

обов'язковості завчасної реалізації заходів, спрямованих на запобігання виникнення НС;

у максимально-можливому використанні сил і засобів для запобігання НС.

1.2. Основні способи захисту населення.

З метою захисту населення, зменшення втрат та шкоди економіці в разі виникнення надзвичайних ситуацій проводиться спеціальний комплекс заходів, до якого відносяться такі *способи* захисту населення:

інформування та оповіщення, яке досягається завчасним створенням і підтримкою у постійній готовності загальнодержавних, територіальних та об'єктових систем оповіщення населення;

спостереження за довкіллям, забрудненням харчових продуктів, продовольчої сировини, фуражу, води, радіоактивними, хімічними речовинами, мікроорганізмами та іншими біологічними агентами, забезпечується створенням і підтримкою в постійній готовності загальнодержавних та територіальних систем спостереження і контролю з включенням до них існуючих сил та засобів контролю;

укриття в захисних спорудах, якому підлягає, у разі необхідності, усе населення відповідно до приналежності (працююча зміна, населення, яке проживає в небезпечних зонах, тощо), досягається створенням фонду захисних споруд;

інженерний захист проводиться з метою виконання вимог інженерно-технічних заходів (ІТЗ) під час проектування і експлуатації споруд та інших об'єктів господарювання, наслідки діяльності яких можуть шкідливо вплинути на безпеку населення та довкілля.

Заходи інженерного захисту населення і територій мають передбачати:

- під час розробки генеральних планів забудови населених пунктів і ведення містобудування необхідно враховувати можливі прояви небезпечних і катастрофічних явищ та раціональне розміщення об'єктів підвищеної небезпеки з урахуванням можливих наслідків їх діяльності у разі виникнення аварії;

- спорудження будинків, будівель, споруд, інженерних мереж і транспортних комунікацій із заданими рівнями безпеки та надійності;

- розробку і здійснення заходів безаварійного функціонування об'єктів підвищеної небезпеки, створення комплексної схеми захисту населення, пунктів та об'єктів господарювання від небезпечних природних процесів;

- розробку і здійснення регіональних та місцевих планів запобігання НС і ліквідації їх наслідків;

- організацію будівництва протизсувних, протиповіневих, протиселевих, протилавинних, протиерозійних та інших інженерних споруд спеціального призначення;

- реалізацію заходів санітарної охорони території.

евакуаційні заходи, які проводяться в містах та інших населених пунктах, що мають об'єкти підвищеної небезпеки, а також у воєнний час, є основним способом захисту населення і досягаються їх завчасним плануванням;

медичний захист проводиться для запобігання або зменшення ступеня ураження людей, своєчасного надання допомоги постраждалим та їх лікування, забезпечення епідемічного благополуччя в зонах НС техногенного і природного характеру.

Для цього необхідно проводити наступні заходи:

- планування і використання наявних сил і засобів закладів охорони здоров'я незалежно від форм власності і господарювання;
- розгортання в умовах НС необхідної кількості лікувальних закладів;
- завчасне застосування профілактичних медичних препаратів та санітарно-епідеміологічних заходів, контроль якості харчових продуктів, продовольчої сировини, питної води і джерел водопостачання, стану атмосферного повітря та опадів, стану довкілля, санітарно-гігієнічної і епідеміологічної ситуації;
- завчасне створення і підготовку медичних формувань, медичного персоналу та загальне медико-санітарне навчання населення, накопичення медичних засобів захисту, медичного та спеціального майна і техніки;

біологічний захист включає своєчасне виявлення чинників біологічного зараження залежно від характеру і ступеня зараження, проведення комплексу адміністративно-господарських, режимно-обмежувальних і спеціальних протиепідемічних та медичних заходів. Біологічний захист передбачає:

- проведення колективних індивідуальних заходів захисту;
- запровадження карантину та обсервації;
- знезаражування осередку уражених людей, тварин, урожаю;
- своєчасна локалізація зони біологічного ураження;
- проведення екстреної та специфічної профілактики;
- запровадження та дотримання протиепідеміологічного режиму підприємствами, установами та організаціями незалежно від форм власності і господарювання;

радіаційний і хімічний захист включає заходи щодо:

- виявлення і оцінки радіаційної та хімічної обстановки;
- організації та здійснення дозиметричного і хімічного контролю;
- розроблення типових режимів радіаційного захисту;
- забезпечення засобами індивідуального та колективного захисту;
- організації та проведення спеціальної обробки.

2. Комплекс заходів із захисту населення та території України

2.1. Сучасне оповіщення населення.

Оповіщення населення - це одне із основних завдань ЦЗ яке попереджує населення про загрозу виникнення або виникнення НС.

Основу системи оповіщення складають автоматизована система централізованого оповіщення мережі зв'язку та радіомовлення і додатково телефонна мережа.

Сигнали передаються по каналах зв'язку, радіотрансляційній мережі і телебаченню. Одночасно з інформацією про НС передаються вказівки про порядок дій. Сигнали, подані вищим штабом ЦЗ, повинні дублюватися всіма підпорядкованими штабами.

Засоби оброблення та передачі (відображення) інформації, з метою доведення сигналів та повідомлень з питань цивільного захисту, організаційно і технічно поєднуються у програмно-технічні комплекси (системи) оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій.

За рівнями системи оповіщення поділяються на автоматизовані системи централізованого оповіщення (загальнодержавну, територіальні, місцеві), спеціальні, локальні та об'єктові. Всі рівні системи оповіщення передбачають взаємодію між собою.

Місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування для передачі мовних або текстових повідомлень створюють місцеві автоматизовані системи централізованого оповіщення.

Спеціальні системи оповіщення створюються і функціонують на атомних електростанціях, на гідротехнічних спорудах Дніпровського та Дністровського каскадів та в зонах їх можливого катастрофічного затоплення, на магістральних продуктопроводах.

На об'єктах підвищеної небезпеки, зона ураження від яких досягає заселених територій, функціонують локальні системи оповіщення.

Для доведення сигналів, повідомлень та інформації про загрозу виникнення або виникнення надзвичайної ситуації до населення використовуються телемережі та мережі ефірного радіомовлення телерадіоорганізацій, операторів телекомунікацій (телефонний зв'язок, текстові повідомлення), Інтернет-ресурси (сайти, соціальні мережі), сигнально-гучномовні пристрої, у тому числі, встановлені на транспортних засобах, що залучаються для оповіщення, електронні інформаційні табло.

У мирний і воєнний час для своєчасного попередження населення введені наступні сигнали.

Сигнал **«Увага всім!»** повідомляє про надзвичайну обстановку в мирний час і на випадок загрози нападу противника у воєнний час. Сигнал передається органами ЦЗ за допомогою сирени і виробничих гудків. Тривалі гудки означають попереджувальний сигнал. Почувши їх, необхідно включити радіо, телевізор і прослухати текст інформації про дії населення. Після отримання інформації необхідно виконати всі вказівки тексту інформації сигналу.

Сигнали оповіщення мирного часу:

«АВАРІЯ НА АТОМНІЙ СТАНЦІЇ» - вказується час, місце, масштаб аварії, інформація про радіаційну обстановку для населення. Необхідно герметизувати приміщення, прийняти йодні препарати, укрити продукти, воду, корми. Надалі діяти відповідно вказівкам штабу ЦЗ.

«АВАРІЯ НА ХІМІЧНОНЕБЕЗПЕЧНОМУ ОБ'ЄКТІ» - вказується час, місце, масштаб аварії, райони, яким загрожує небезпека, інформація про дії населення, (залишатися на місці або збиратися для евакуації).

«ЗЕМЛЕТРУС» - надається повідомлення про загрозу землетрусу або його початок. Треба: відключити газ; воду; електрику; погасити вогонь у печі; взяти одяг; документи; цінності; вийти на відкриту місцевість.

«ЗАТОПЛЕННЯ» - повідомляється район, у якому очікується повінь. Необхідно: відключити газ; електрику; взяти одяг; документи; цінні речі; продукти харчування; звернутися у вказаному місці для евакуації.

«ШТОРМОВЕ ПОПЕРЕДЖЕННЯ» - надається інформація про посилення вітру. Необхідно: зачинити вікна; двері; перейти у підвали.

Сигнали оповіщення воєнного часу

«ПОВІТРЯНА ТРИВОГА» - попереджається населення про загрозу. Сигнали передаються по радіо, телебаченню і дублюються сиренами, гудками підприємств і транспорту протягом 2-3 хвилин.

Необхідно: припинити роботу, там де за технологією не можна залишати без нагляду робочі місця - залишаються чергові, для яких також мають бути захисні споруди. Працівники займають свої робочі місця тільки з дозволу керівництва. Якщо ви знаходитесь вдома, то необхідно закрити газ, воду, вимкнути електрику, загасити вогонь у печах і з документами укритись в захисних спорудах. Під час отримання сигналу «Повітряна тривога» весь наземний транспорт зупиняється.

В якому б місці і в який би час Вас не застав сигнал - необхідно діяти швидко, але спокійно, впевнено, без паніки, суворо дотримуватись правил поведінки і вказівок органів ЦЗ.

«ВІДБІЙ ПОВІТРЯНОЇ ТРИВОГИ» - за даним сигналом усі повертаються до робочих місць і в житло.

«РАДІАЦІЙНА НЕБЕЗПЕКА» - подається у населених пунктах, у напрямку яких рухається радіаційна хмара. Необхідно прийняти 6 таблеток із гнізда №4 аптечки АІ-1, надіти засоби захисту, взяти документи, продукти та укритися у сховищах.

«ХІМІЧНА ТРИВОГА» - подається при загрозі хімічного або біологічного нападу. При хімічній тривозі прийняти таблетку з пенала з гнізда №2, при біологічному нападі - 5 таблеток препарату із гнізда №5 аптечки АІ-1, надіти засоби захисту і укритися у захисних спорудах.

2.2 Евакуація і розосередження населення

У містах, де є об'єкти підвищеної безпеки при неповному забезпеченні захисними спорудами, основним способом захисту населення є евакуація і розміщення його в зонах безпечних для проживання людей і тварин.

Рішення про проведення евакуації приймають:

- 1) на державному рівні — Кабінет Міністрів України;
- 2) на регіональному рівні - Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації;
- 3) на місцевому рівні - районні, у містах Києві та Севастополі районні державні адміністрації, відповідні органи місцевого самоврядування;
- 4) на об'єктовому рівні - керівники суб'єктів господарювання.

Суть евакуації і розосередження впливає з наступних понять. У середині міста, де найбільш ймовірні великомасштабні НС, і довкола нього, за ступенем небезпеки для людей прийнято виділяти наступні зони:

- зону можливих сильних руйнувань. На її межі очікується надлишковий тиск у фронті ударної хвилі $=30$ кПа – найбільш небезпечна зона;

- зону можливих слабких руйнувань. На її межі очікується надлишковий тиск у фронті ударної хвилі $= 10$ кПа - мало небезпечна зона;

- заміську зону. Це територія від межі зони можливих слабких руйнувань до адміністративної межі області даного міста – найбільш безпечна зона.

Щоб організовано провести евакуацію, не допустити паніки і загибелі людей необхідно:

- завчасно планувати евакуацію населення;
- визначати райони, придатні для розміщення евакуйованих;
- організувати оповіщення керівників підприємств і населення про початок евакуації;

- організувати управління евакуацією;

- організувати навчання дітей під час проведення евакуації.

Евакуація - це організоване виведення чи вивезення із зони надзвичайної ситуації або зони можливого ураження населення, якщо виникає загроза його життю або здоров'ю, а також матеріальних і культурних цінностей, якщо виникає загроза їх пошкодження або знищення.

Евакуація у воєнний час проводиться тільки за рішенням уряду, у мирний - розпорядженням місцевої влади.

Розрізняють наступні **види евакуації**:

загальна евакуація – звільняється будівля або населений пункт - повністю;

часткова евакуація - звільняється частина населеного пункту чи адміністративного району. Вона обмежує господарсько-виробничу діяльність і збільшує шанси на врятування.

негайна евакуація - є терміновим заходом, якщо надзвичайна подія (пожежа, вибух, аварія та ін.) уже виникла або може виникнути в малий проміжок часу;

тимчасова евакуація - проводиться при порівняно невеликій, тимчасовій загрозі (піднесення рівня води, хімічна аварія на відстані та ін.).

Евакуації підлягає все населення зони, якій загрожує небезпека.

Приводом для планування евакозаходів є прогнозовані рівні та дози радіації, ступені радіоактивного забруднення, концентрації або щільності хімічного зараження, які перевищують допустимі норми і можуть призвести до довгострокових або невинуватих наслідків для життя і здоров'я людей.

Підставою для практичного проведення евакозаходів є фактичні показники обстановки в разі НС, рішення Уряду і у невідкладних випадках - рішення керівника місцевої виконавчої влади, де сталося лихо.

Практичні заходи з евакуації здійснюються у разі:

- загальної аварії на АЕС;
- всіх видів аварій зі сильнодіючими отруйними речовинами (СДОР) наслідки яких загрожують життю людей;
- загроз катастрофічного затоплення місцевості;
- масових пожеж, що загрожують населеним пунктам;

- катастрофічних землетрусів з тяжкими наслідками;
- бойових дій та ін.

Евакуйовані проживають у замиській зоні до особливого розпорядження.

В обстановці загрози населенню особливого значення набуває термін евакуація населення за межі небезпечних зон. Як правило, вона проводиться комбінованим способом - масове вивезення поєднується з пішим виведенням.

Транспортом вивозяться:

- формування ЦЗ;
- робочі зміни підприємств, які продовжують виробничу діяльність у небезпечній зоні;
- населення, яке не може само пересуватись.

Основним документом, який визначає обсяги, зміст і терміни проведення евакуації населення є план ЦЗ з розділом про захист населення.

Проведенням евакуаційних заходів займаються начальники і штаби ЦЗ об'єктів господарювання, керівники домоуправлінь і житлово-експлуатаційних органів, а також міські і районні евакуаційні комісії.

На основі цих планів для допомоги штабам органами виконавчої влади створюються **евакуаційні комісії** (міські, районні, об'єктові (Додаток 1)), а на селі - евакоприймальні комісії.

Обов'язки евакуаційних комісій:

- облік працюючих і членів їх сімей, які підлягають евакуації;
- визначення складу піших колон і уточнення маршруту їх руху;
- вирішення питань транспортного забезпечення, підготовка проміжних пунктів, пунктів посадки і висадки;
- організація зв'язку і взаємодії з районною комісією, евакопунктом;
- вирішення питань розміщення, працевлаштування, матеріального забезпечення, медичного і побутового обслуговування населення.

Евакуаційні комісії створюють збірні евакуаційні пункти (ЗЕП). Вони розміщуються у громадських будівлях - школах, клубах, будинках культури та ін.

ЗЕП збирають населення, проводять реєстрацію його, організують посадку людей у транспорт або формують піші колони і відправляють у замиську зону.

Про початок евакуації повідомляють на підприємствах, установах, навчальних закладах, телебачення і радіо.

Евакуація проводиться у 3 етапи

Етап 1. Дізнавшись про початок евакуації необхідно підготуватись: при виході з собою упакуйте в герметичні пакети та складіть у валізу документи, цінності та гроші, предмети першої необхідності, ліки, мінімум білизни та одягу, запас питної води та консервованих продуктів на 2-3 доби, найпростіші засоби санітарної обробки та гігієни. Дітям дошкільного віку вкласти в кишеню або пришити до одягу записку, у якій вказати прізвище ім'я по батькові і домашню адресу. **Обов'язково** взяти з собою засоби індивідуального захисту (протигази, респіратори, марлеві пов'язки).

Етап 2. Прибулі на збірний пункт реєструються, розподіляються за видами транспорту, ешелонами, автоколонами і пішими колонами. Використовується весь наявний транспорт, навіть не пристосований для перевезення людей.

Для піших колон можуть організовуватися **проміжні пункти евакуації** (ППЕ) за межами небезпечних зон в населених пунктах, де може надаватись медична допомога. Чисельність піших колон формується із розрахунку від 500 до 1000 осіб, які для підтримання порядку розбиваються на групи по 50-100 осіб. У кожен колону призначається старший та медичний працівник.

Етап 3. Для організації прийому і розміщення людей та забезпечення всім необхідним утворюються **приймальні комісії (ПК)**, які працюють разом із штабами. Для прийому населення створюють **приймальні евакуаційні пункти (ПЕП)** які розташовують в школах, дитячих садках, клубах, гуртожитках, пансіонатах, громадських будівлях.

Людей розселяють в будинках і квартирах місцевих жителів (підселення), гуртожитках, клубах, пансіонатах та інших призначених або пристосованих для житла приміщеннях. При запровадженні заходів воєнного стану для фізичних і юридичних осіб встановлюється військово-квартирна повинність з розквартирування евакуйованого населення.

Місцеві органи влади повинні сприяти їх працевлаштуванню та забезпеченню всім необхідним для проживання.

Забезпечення евакуйованих продуктами харчування і предметами першої необхідності організовується через місцеві торгівельні організації, мережу громадського харчування і побутового обслуговування. Комунально-побутове обслуговування евакуйованого населення покладається на місцеві комунальні установи: майстерні, перукарні, бані, пральні. Розширити їх можна за рахунок евакуйованих.

Медичне обслуговування евакуйованих здійснюється діючими на місцях лікарнями, поліклініками, медпунктами сільської місцевості, які повинні бути забезпечені засобами санітарної обробки та знезаражування.

Евакуйованим дітям надається можливість продовжувати навчання у школах за місцем евакуації.

У місцях розселення, евакуйоване населення повинно суворо дотримуватися розпорядження місцевої адміністрації та органів ЦЗ.

Згідно ст.89 КУ про цивільний захист громадяни України, які постраждали внаслідок надзвичайних ситуацій за межами території України, мають право на відшкодування завданої їм шкоди відповідно до угод про співробітництво і взаємну допомогу у разі виникнення надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків, укладених між Кабінетом Міністрів України та урядами інших держав.

Постраждалим, які евакуюються, відселяються на нове місце проживання у зв'язку з надзвичайними ситуаціями, надаються такі компенсації та пільги:

- 1) оплата вартості проїзду, витрат на перевезення майна залізничним, водним, або автомобільним видами транспорту (крім випадків, коли транспортні засоби надаються безоплатно);

2) одержання безвідсоткової позики на господарське обзаведення у порядку та розмірі, встановлених Кабінетом Міністрів України.

Постраждалим, які залишилися на попередньому місці проживання, надається грошова допомога у порядку та розмірі, встановлених Кабінетом Міністрів України.

За постраждалими (якщо з часу встановлення інвалідності, визначення моральної шкоди минуло не більше одного року) зберігається середньомісячний зарібок протягом строку, визначеного програмою реабілітації. У цей час відшкодування шкоди здійснюється на загальних підставах. Індксація суми відшкодування шкоди здійснюється у порядку, встановленому законодавством.

2.3. Заходи протирадіаційного і протихімічного захисту

Протирадіаційний (ПР) і протихімічний захист (ПХЗ) – це комплекс заходів ЦЗ, спрямованих на запобігання або послаблення дії іонізуючих випромінювань, отруйних речовин (ОР) і сильнодіючих отруйних речовин (СДОР).

Радіаційний і хімічний захист включає такі основні заходи:

- виявлення і оцінка радіаційної й хімічної обстановки;
- організація і проведення дозиметричного і хімічного контролю;
- розробка і введення в дію типових режимів радіаційного захисту;
- забезпечення населення і невоєнізованих формувань ЦЗ засобами індивідуального захисту;
- ліквідація наслідків р/а і хімічного зараження (спеціальна санітарна обробка, обеззараження місцевості і споруд і ін.).

І. Режими радіаційного захисту

Порядок застосування засобів і способів захисту людей, який передбачає максимальне зменшення можливих доз опромінення і вибір найбільш доцільних дій у зонах р/а забруднення **від ядерного вибуху, називається режимом захисту.**

Режим захисту працюючих на об'єкті, і населення яке знаходиться дома, включає **три основних етапи**, які повинні виконуватися в суворій послідовності:

- перший – тривалість припинення роботи об'єкту (час безперервного перебування людей у захисних спорудах);
- другий – тривалість роботи об'єкту коли є умови для перепочинку в захисних спорудах або житлових будинках;
- третій – тривалість роботи об'єкту з обмеженим перебуванням людей на відкритій території.

В зв'язку з тим, що на об'єкті і в місцях проживання є укриття з різними коефіцієнтами ослаблення, розроблені типові режими з урахуванням їх захисних властивостей.

На сьогодні розроблені і рекомендуються **8 типових режимів захисту** для різних категорій населення:

- 1-3-й режими – для непрацюючого населення;
- 4-7-й режими – для робітників і службовців;

- 8-й режим – для невоєнізованих формувань ЦЗ.:

Приклад типових режимів наведено в табл. 3.1.

Дотримання режимів забезпечить протирадіаційний захист населення, основна мета якого не допустити опромінення людей понад встановлені допустимі дози.

Захист населення у разі ядерної аварії

При аварійному викиданні в атмосферу р/а речовин можливі такі види опромінення населення:

- зовнішнє – при проходженні р/а хмари;
- внутрішнє – при вдиханні р/а речовин;
- контактне – внаслідок р/а забруднення шкіри і одягу;
- зовнішнє – зумовлене р/а забрудненням землі, будівель, споруд і ін.
- внутрішнє – при використанні забруднених продуктів харчування.

Таблиця 3.1

Типові режими №4 р/а захисту робітників і службовців на об'єктах народного господарства, які проживають в дерев'яних будинках з КОСЛ = 2 і ПРУ з КОСЛ = 20-50

Зона забруднення	р, Р/год	Умовна назва режиму захисту	Загальна тривалість дотримання режиму, діб	Послідовність дотримання режиму захисту		
				1. Тривалість перебування в ПРУ	2. Тривалість роботи об'єкту з використанням для відпочинку ПРУ, діб	3. Тривалість роботи об'єкту, з обмеженим перебуванням людей на відкритій місцевості протягом кожної доби до 1-2 год., діб
А	25	4-А-1	1	До 2 год	-	1
	50	4-А-2	2	2 год	-	2
	80	4-А-3	4,5	6 год	-	4
Б	100	4-Б-1	6,5	8 год	1	5
	140	4-Б-2	8	12 год	1,5	6
	180	4-Б-3	10	16 год	2	7
	240	4-Б-4	15	1 доба	2	12
В	300	2-В-1	30	2 доби	3	25

Примітка: Основою розробки заходів захисту населення в умовах р/а забруднення при ядерній аварії є рекомендації міжнародного агентства з атомної енергії (МАГАТЕ) 1988 р.

Критерієм для прийняття рішення щодо заходів захисту населення на ранній і середніх фазах після аварії є дози зовнішнього і внутрішнього опромінення (табл. 3.2 і 3.3) з двома рівнями радіаційного впливу – нижнім і верхнім згідно з рекомендаціями МАГАТЕ.

Таблиця 3.2

Критерії для прийняття рішень на ранній фазі розвитку аварії

Захисні заходи	Дозові критерії (доза за перші 10 діб), Р			
	Все тіло		Окремі органи	
	нижній рівень	верхній рівень	нижній рівень	верхній рівень
Укриття, захист органів дихання і шкірного покриву	0,5	5	5	50
"Йодна профілактика" – дорослі			5	
- діти, вагітні жінки	-	-	5	25
Евакуація – дорослі	5	50	50	500
- діти, вагітні жінки	1	5	20	50

Таблиця 3.3

Критерії для прийняття рішень на середній фазі розвитку аварії

Захисні заходи	Дозові критерії (доза за перший рік), Р			
	Все тіло		Окремі органи	
	нижній рівень	верхній рівень	нижній рівень	верхній рівень
Обмеження споживання забруднених продуктів харчування і питної води	0,5	5	5	50
Евакуація	5	50	не встановлюється	не встановлюється

При опроміненні, що не перевищує нижнього рівня, заходи, передбачені в табл. 3.2 і 3.3, не проводяться. Якщо прогнозоване опромінення перевищує нижній рівень, але не досягає верхнього рівня, то проведення вказаних заходів може бути відкладене. Якщо опромінення досягає, або перевищує верхній рівень, то обов'язково необхідно проводити заходи.

З метою зменшення іонізуючого випромінювання на людей всі заходи мають бути спрямовані на зменшення потрапляння р/а речовин в органи дихання, травлення і на поверхню тіла.

Після отримання повідомлення по радіо (або через інші засоби оповіщення) про радіаційну небезпеку, населенню рекомендується:

1. Укритися в житлових будинках. Важливо знати, що стіни дерев'яного будинку послаблюють іонізуюче випромінювання в 2 рази, а цегельного – у 10 разів! Заглиблені укриття (підвали) ще більше послаблюють дозу випромінювання: з дерев'яним покриттям у 7 разів, з цегельним або бетонним – у 40-100 разів.

2. **Вжити заходів захисту від проникнення в квартиру (будинок) радіоактивних речовин з повітрям:** закрити кватирки, ущільнити рами і дверні прорізи.

3. **Захистити органи дихання** підручними засобами (табл. 3.5).

4. **Використовувати засоби індивідуального захисту органів дихання (ЗІЗОД) і шкіри** при виході із приміщень.

5. **Зробити запас питної води;** набрати воду в закриті ємності, підготувати найпростіші засоби санітарного призначення (наприклад, мильні розчини для обробки рук), перекрити крани;

6. **Продукти** використовувати з герметичних приміщень;

7. **Харчову продукцію** з присадибних ділянок, з лісу і риби попередньо перевірити на р/а забруднення;

8. **Провести екстрену йодну профілактику** (якомога раніше, але тільки після спеціального повідомлення!). Йодна профілактика полягає в прийомі препаратів стабільного йоду: йодистого калію або водно-спиртового розчину йоду. При ньому досягається 100%-ва ступінь захисту від нагромадження радіоактивного йоду в щитовидній залозі (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Захисний ефект у результаті проведення калій-йодової профілактики

Час прийняття препаратів йоду	Фактор захисту, %
Перед вдиханням р/а йоду (профілактичне вживання)	100
Через 2 год. після вдихання р/а йоду	10
Через 6 год. після вдихання р/а йоду	2

Таблиця 3.5

Предмети побутового призначення і ефективність їх використання

Предмет	Кількість шарів	Захисні властивості
Чоловіча бавовняна носова хустинка	16	17,0
	8	9,0
	1 (зім'ята)	8,5
	1 (волога)	3,0
	1 (суха)	1,4
Жіноча бавовняна носова хустинка	4 (волога)	2,7
	4 (суха)	2,2
Махровий рушник	1-2	4,0
Бавовняна сорочка	1 (волога)	3,0
	2 (суха)	3,0
	1 (суха)	2,5
Туалетний папір	2	12,0

Йодистий калій варто приймати після їжі разом з чаєм, киселем або водою 1 раз у день протягом 7 днів:

– дітям до двох років – по 0,040г на один прийом;

– дітям старше двох років і дорослим – по 0,125 г на один прийом.

Водно-спиртовий розчин йоду потрібно приймати після їжі 3 рази в день протягом 7 днів:

– дітям до двох років – по 1-2 краплі 5 %-вої настойки на 100 мл молока (консервованого) або живильної суміші;

– дітям старше двох років і дорослим по 3-5 крапель на склянку молока (консервованого) або води.

Наносити на поверхню кистей рук настойку йоду у виді сітки 1 раз у день протягом 7 днів;

9. Проводити підготовку до можливої евакуації.

Підготувати документи і гроші, предмети першої необхідності, упакувати ліки, до яких ви часто звертаєтесь, мінімум білизни й одягу (1-2 зміни). Зібрати запас наявних у вас консервованих продуктів, у тому числі молоко для дітей на 2-3 дні. Зібрані речі варто упакувати в поліетиленові мішки і пакети та зберігати їх у приміщенні, найбільш захищеному від проникнення зовнішнього забруднення (знаходитись на відстані від вікон, дверей, та ін.):

При опроміненні необхідно:

- провести йодову профілактику (табл. 3.4);
- провести санітарну обробку населення;
- провести дезактивацію поверхневого забруднення р/а речовинами продуктів харчування (обмивання, видалення поверхневого шару);
- періодично проводити дезактивацію внутрішніх поверхонь приміщень;
- провести дезактивацію будівель, території.

В індивідуальній аптечці АІ-1 є йодистий калій – р/а препарат №2, що знаходиться в пеналі білого кольору в гнізді №6. Доросле населення має приймати протягом 5-7 днів щоденно по 1 таблетці, а діти до двох років – по 1/4 таблетки.

Щоб отримані людиною дози опромінення не перевищували допустимих доз, необхідний контроль опромінення. Для цього введені допустимі дози опромінення: **у воєнний час:**

- – при одноразовому опроміненні (до 4 днів) – 50 Р;
- – при багаторазовому опроміненні за 30 днів – 100 Р;
- – за 3 місяці – 200 Р;
- – за рік – 300 Р;

у мирний час:

- – за нормальних умов за 1 рік – 0,5 Р (бер);
- – для населення – аварійне опромінення за рік – 10 Р (бер);
- – для персоналу АЕС- у нормальних умовах за рік – 5 Р (бер);
- – для персоналу АЕС – аварійне опромінення за рік – 25 Р (бер).

Згідно з Законом України "Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань №15/98-ТЗД" передбачені **перевищення** цих доз: для населення – 0,1 бер за рік; для персоналу АЕС – до 2 бер за рік.

Для жінок віком до 40 років вводиться обмеження опромінення не більш 1 бер за будь-який місяць, доза вагітних жінок не повинна бути більшою 0,5 бер за період вагітності.

Радіоактивне зараження місцевості – підступний і небезпечний фактор ураження. Воно розповсюджується навіть на ті райони, котрі не піддавалися дії надзвичайної ситуації, тому що утворена при аварії на АЕС радіоактивна хмара може переміщуватись на великі відстані.

Радіоактивні речовини не мають ніяких видимих ознак, а радіоактивне зараження не викликає у момент опромінення ніяких подразнюючих чи больових відчуттів, їх можна виявити лише за допомогою спеціальних дозиметричних приладів (індикаторів радіоактивності, рентгенометрів і т.д.), які є на об'єктах, в органах управління і силах ЦЗ. Люди можуть і не підозрювати, що вони і їх житло потрапили у зону радіоактивного зараження.

II. Захист населення при хімічному забрудненні місцевості

Основними способами захисту населення при хімічному зараженні є:

1. оповіщення про небезпеку хімічного зараження;
2. укриття в захисних спорудах;
3. використання ЗІЗ (протигазів, засобів захисту шкіри);
4. застосування антидотів і ПП-8;
5. дотримання режимів (правил) поведінки на зараженій території;
6. евакуація людей із зон зараження;
7. санітарна обробка людей, одягу, території, техніки, споруд, майна.

При хімічному забрудненні місцевості організується розвідка, яка встановлює:

- місце аварії;
- вид ХНР;
- ступінь зараження території, повітря;
- стан людей в зоні зараження;
- межі зон зараження;
- напрямок і швидкість вітру;
- напрямок розповсюдження зараженого повітря.

Встановлюється охорона зон зараження.

Уражені люди після надання їм допомоги доставляються в незаражений район, а при необхідності в лікувальний заклад.

Перетинати заражену територію необхідно швидко, не піднімати пилу і не торкатися до оточуючих предметів. На зараженій території не можна знімати засоби захисту, курити, пити воду, їсти.

При виявленні на шкірі, одязі крапель ОР необхідно обробити ці місця рідиною з ПП.

При виході із району зараження необхідно пройти санітарну обробку, замінити білизну і при необхідності весь одяг.

2.4. Захист населення в захисних спорудах

Укриття населення в захисних спорудах – це комплекс заходів із завчасним будівництвом захисних споруд, а також пристосуванням наявних приміщень для захисту населення та підтримання їх у готовності до використання.

Укриттю в захисних спорудах підлягає все населення України.

Фонд захисних споруд створюється шляхом:

- обстеження та обліку підземних та надземних будівель і споруд, що відповідають вимогам захисту населення;
- дообладнання з урахуванням реальної обстановки підвалів, погребів та інших заглиблених приміщень;
- обстеження і взяття на облік підземних і надземних будівель і споруд, гірничих виробок і природних порожнин, що відповідають вимогам захисту, у разі необхідності – переобладнання цих приміщень;
- будівництво заглиблених споруд пристосованих для захисту;
- масового будівництва в період загрози НС найпростіших сховищ та укриттів;
- будівництва окремих сховищ та протирадіаційних укриттів.

Потреби в захисних спорудах визначають, виходячи з необхідності укриття всіх працюючих за місцем роботи і проживання, та всього непрацюючого населення за місцем проживання.

Укриття населення в захисних спорудах є надійним способом захисту від уражаючих факторів ядерної, хімічної, бактеріологічної, звичайної зброї, при аваріях і деяких стихійних лихах (ураганах, снігових заметах).

Захисні споруди є засобами колективного захисту від уражаючих факторів. До них відносяться: **сховища, протирадіаційні укриття, найпростіші укриття.**

1. Сховища – інженерні споруди, які забезпечують захист від усіх уражаючих факторів зброї масового знищення (ЗМЗ), звичайної зброї, обвалів, газів, високих температур при пожежах.

Класифікуються вони за місткістю, місцем розташування, за часом побудови, за захисними властивостями від дії вибухової хвилі.

Класифікація сховищ:

1. За місткістю: – малі (до 150 чол.);

– середні (150-450 чол.);

– великі (більше 450 чол.).

2. За місцем розташування:

– вбудовані, які розміщені у підвальних приміщеннях будівель;

– окремо побудовані поза будівлями.

3. За часом побудови: – завчасно побудовані;

– швидко споруджені.

4. *За захисними властивостями по надмірному тиску:*

1-й клас – витримує надмірний тиск 5 кг/см² і більше (500 кПа);

2-й клас – витримує надмірний тиск 3 кг/см² (300 кПа);

3-й клас – витримує надмірний тиск 2 кг/см² (200 кПа);

4-й клас – витримує надмірний тиск 1 кг/см² (100 кПа);

5-й клас – витримує надмірний тиск 0,5 кг/см² (50 кПа).

Що це значить? Наприклад: при надмірному тиску 0,5 кг/см² – повне руйнування наземних об'єктів.

Основні вимоги до сховищ:

- забезпечувати захист людей від усіх уражаючих факторів;
- забезпечувати безперервне перебування в них людей не менше двох діб;
- розташовуватися на місцевості, що не затоплюється;
- мати аварійні виходи;
- висота основних приміщень має бути не менше 2,2 м;
- сховище має бути герметичним.

Сховища складаються з основного приміщення для розміщення людей і допоміжних приміщень – входів, фільтровентиляційного обладнання, санітарного вузла, місця для дизельної установки, резервуарів для води чи артезіанських свердловин, місця для зберігання продуктів харчування, медичної кімнати, тамбур-шлюзи, тамбури. Зовні знаходяться міцні захисні герметичні двері, які можуть витримати ударні хвилі ядерного вибуху.

Площу приміщення для укриття людей розраховують: на одну особу 0,5 м² – при двоярусному і 0,4 м² – при трьохярусному розміщені нар, у робочих приміщеннях – 2 м² на 1 чол., місця для сидіння 0,45 x 0,45 м, а для лежання 0,55 x 1,8 м.

Входи обладнуються двома шлюзовими камерами (тамбурами) перегородженими герметичними дверима. Зовні – металеві герметичні двері, які можуть видержати ударні хвилі ядерного вибуху.

Аварійний вихід – це підземна галерея з виходом на територію, яка не завалюється.

Фільтровентиляційна установка (ФВУ) вентилює приміщення і очищує зовнішнє повітря від радіоактивних речовин, хімічних сполук і бактеріальних засобів.

ФВУ може працювати в 3-х режимах:

- чистої вентиляції – повітря очищається від великодисперсного пилу;
- фільтровентиляції – від дрібнодисперсного пилу, газів, аерозолів, БЗ;
- повної ізоляції – зовнішнє повітря не пропускається, очищується і регенерується внутрішнє повітря.

ФВУ створює додатковий тиск близько 5 Па.

У якості сховищ, можуть бути використані шахтні вирубки, катакомби, метрополітен, транспортні й пішохідні тунелі, заглиблені частини будівель, підземні (у скелях) приміщення різного господарського призначення (після дообладнання).

У сховищі повинно бути:

- радіоточка;
- телефонний зв'язок;
- прилади дозиметричної і хімічної розвідки, засоби індивідуального захисту, вогнегасники, аварійний запас інструментів, аварійне освітлення, запас медичних засобів, продуктів і води;
- труби з електропроводами фарбують у чорний колір;
- труби водопостачання – у зелений колір;
- труби опалення – у коричневий колір.

2. Протирадіаційні укриття (ПРУ) – це захисні споруди, які забезпечують захист людей від радіоактивних речовин і опромінення в зонах радіоактивного забруднення місцевості, отруйних і біологічних засобів у крапельно-рідинному вигляді та світлового випромінювання ядерного вибуху, ураганів.

Певні ПРУ можуть захищати і від ударної хвилі:

Захисні властивості ПРУ оцінюються коефіцієнтом захисту, який показує у скільки разів ПРУ послаблює дію радіації, а відповідно і дозу опромінення людей. **Наприклад:** підвали дерев'яних одноповерхових будинків послаблюють дозу радіації у 7 разів, кам'яних (із цегли) – у 40 разів, двоповерхові цегляні будинки послаблюють у 100 разів, середня частина підвалу кількоповерхового кам'яного будинку – у 800-1000 разів.

При невисоких рівнях радіації, а також для захисту від бактеріальних засобів (БЗ), парів ОР і СДОР можна використовувати кам'яні (цегляні) або дерев'яні будівлі.

При виборі і підготовці укриттів слід враховувати захисні властивості будівельних матеріалів та окремих конструкцій.

Здатність будівельного матеріалу послаблювати потік радіоактивних випромінювань характеризується щільністю і товщиною шару половинного послаблення радіації певного матеріалу, тобто певної товщини шару матеріалу, при проходженні через який інтенсивність радіоактивних випромінювань зменшується у два рази (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Шар половинного послаблення радіації різних матеріалів, см

Матеріал	Щільність, г/см ³	Товщина шару, см		
		γ-випромінювання проник, радіації	γ-випромінювання радіоакт. забруднення	нейтронів
Залізо, сталь	8,7	3	13	113
Свинець	113	2	13-1.8	12
Скло	1.4	-	7.7	-
Вапняк	2,7	83	10	-
Цегла звичайна	1.6	14,4	13	9,1

Кладка цегляна	13	15	8,7	10,0
Цегла самана	13	-	14	-
Ґрунт	1.6	14,4	8.1	12,0
Мерзлий ґрунт	13-13	-	10-12	-
Глина утрамбована	2,06	11	63	-
Бетон	23	10	5,6	12,0
Кладка бутова	2.4	9.6	5.4	-
Супопластик	1.7	12,0	8.0	4,0
Поліетилен	0,95	24,0	14,0	2,7
Лід	0.9	26	143	3,0
Дерево (залежно від породи)	0,7	33	20-40	9.7

Примітка: Для інших матеріалів товщина шару половинного послаблення розраховується як відношення товщини шару половинного послаблення води до густини матеріалу.

Коли перекриття складається з кількох шарів різних матеріалів, то спочатку розраховують коефіцієнт послаблення для кожного шару матеріалу, а потім складають і визначають загальний.

У селі більшість будинків придатна для захисту людей від радіоактивного пилу. Крім цього, у сільській місцевості є багато заглиблених у землю підвалів, погребів, овочесховищ та інших споруд. Перекриття можна підсилити шаром піску, шлаку або просто землі товщиною до 20 см.

Для обладнання під ПРУ погребу необхідно підсилити його перекриття і насипати шар ґрунту 60-70 см, щільно підігнати кришку люка і зробити вентиляційний короб.

При підготовці укриттів потрібно виконати просту герметизацію приміщень, а саме замазування тріщин глиною, забиття рейками. Горища, димарі, пічні отвори, дверцята – все закривається. Для природньої вентиляції – припливний і витяжний короби; у припливному – у якості фільтру – мішковина, марля, солома.

Внутрішнє обладнання ПРУ, призначеного для укриття людей, аналогічне обладнанню приміщень сховища (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

Об'ємно-планувальні норми при будівництві ПРУ

Показник	Норма
Площа на одну людину, м ²	0,5
Об'єм на одну людину, м ³	1,5
Мінімальна висота, м	1,9
Місць для сидіння (від загальної кількості місць), %	80
Місць для лежання (від загальної кількості місць), %	20

3. Найпростіші укриття – це щілини і землянки, які до певної міри захищають від ударної хвилі, світлового випромінювання, радіаційного ураження.

Щілину роблять глибиною біля 2 м. Стіни укріплюють дошками, хмизом, очеретом або іншим підручним матеріалом. Вхід до щілини роблять східчастий під кутом 90° і закривають дверима. Перекриття роблять з накату колод або з залізобетонних плит, потім покривають шаром глини товщиною 10-15 см. (для захисту від дощових вод) і шаром ґрунту 20-50 см. Зверху усе покривають дереном. Захисні властивості перекритої щілини дозволяють зменшити рівень радіації у 35-50 раз.

Поверхневі води відводять канавками. При можливості їх також будують із збірних залізобетонних конструкцій.

Землянка є більш зручною для захисту людей. Вона будується так само, як щілина, але з підлогою, опаленням, місцями для лежання.

Землянка і щілина не є герметичними, тому треба мати протигаз.

Для того, щоб захистити свій дім, квартиру від проникнення радіоактивного пилу і СДОР, треба зарівняти усі щілини у вікнах і дверях, закрити витяжки і димоходи, поставити на дверях ущільнювачі із гуми та гумовотехнічних матеріалів.

У кам'яних будівлях щілини зарівнюють шпаклівкою або штукатурним розчином, у дерев'яних проконопачуються. Конструкції із дерев'яних збірних щитів склеюють двома шарами паперу. Віконні шибки рекомендується проконопачувати. Розбиті шибки замінюються новими.

Крім проведення робіт по захисту від проникнення радіоактивного пилу і СДОР необхідно посилити захисні властивості кожного будинку від радіоактивного випромінювання (проникаючої радіації). Віконні прорізи, особливо дерев'яних будинків, закладаються цеглою, мішками з піском або землею. Стіни першого поверху будівель обсыпаються ґрунтом на висоту 1,8 м. від підлоги. Для кріплення ґрунтового обсіпання можна застосовувати тини, дошки і т.і. На перекиртіття насипається допоміжний шар ґрунту.

При будівництві або ремонті підвалів і льохів ще у мирний час треба робити їх перекиртіття з таким розрахунком, щоб у випадку необхідності на них можна було насипати шар ґрунту товщиною 60-90 см.

Таким чином, проведені заходи посилять захисні властивості будинку, квартири, скоротять ймовірні втрати серед людей.

Висновки:

1. Основним завданням ЦЗ при виникненні НС є захист населення. Захист населення - це створення необхідних умов для збереження життя людей у НС.
2. Захист населення при виникненні надзвичайних ситуацій в умовах мирного і воєнного часу організовується і здійснюється у відповідності до певних принципів, основними з яких є: принцип постійності; принцип плановості; принцип диференціювання; принцип взаємодії; принцип комплексності.
3. З метою захисту населення в разі виникнення надзвичайних ситуацій проводиться спеціальний комплекс заходів, до якого відносяться такі способи захисту населення: інформування та оповіщення; спостереження; інженерний захист; укриття в захисних спорудах; евакуаційні заходи; медичний захист; біологічний захист; радіаційний і хімічний захист.

Список рекомендованої літератури

1. Бакка М.Т. Охорона і безпека життєдіяльності людини: Конспект лекцій /М.Т. Бакка, А.С. Мельничук, В.І. Сівко – Житомир: Льонок, 1995. – 351 с.
2. Бедрій Я.І. Охорона праці Львів, 1997 258с.
3. Геврих Є. Безпека життєдіяльності: навч. посіб./ Геврих Є. – К. : Знання.
4. Джигирей В.С. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник /Джигирей В.С., Жидецький В.Ц. – Вид.3-тє, доповнене. – Львів: Афіша, 2000. –256 с.
5. Желібо Є.П. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти України 1-4 рівнів акредитації /Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В.; за ред. Є.П. Желібо і В.М. Пічі. - Київ: “Каравела”, Львів: “Новий Світ-2000”.- 320 с.
6. Кодекс цивільного захисту України. К. 2013.
7. М.І.Стеблюк. Цивільна оборона та цивільний захист. К. Знання. 2013.
8. Сакур М.М. Цивільний захист. [навчально-методичний комплекс]. / Сакур М.М., Нагорнюк В.Ф., Чучуй В.П., та ін. –Кам’янець-Подільський «Медозбори», 2015.
9. Стеблюк МІ. Цивільна оборона. — К.: Знання-Прес, 2003. — 455 с.
10. Стеблюк МІ. Цивільна оборона: Підручник. — 3-тє вид., перероб. і доп. — К.: Знання, 2004. — 490 с

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

Н А К А З

22 червня 2023 р,

№ 242

Про створення комісії з питань евакуації
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова

Відповідно до вимог Кодексу цивільного захисту України, постанови Кабінету Міністрів України від 30.10.2013 № 841 «Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій» (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ № 905 від 30.11.2016), наказу Міністерства внутрішніх справ України від 10. 07. 2017 № 579 «Про затвердження Методики планування заходів з евакуації», розпорядження Шевченківської районної у м. Києві державної адміністрації від 22.12.2016 р. № 754 «Про евакуаційні органи району», з метою захисту працівників та здобувачів вищої освіти від наслідків надзвичайних ситуацій і розміщення його в безпечних місцях району,

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити склад комісії з питань евакуації Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (Додаток №1б).
2. Затвердити Положення про комісію з питань евакуації УДУ імені Михайла Драгоманова, що додається.
3. Голові комісії спланувати підготовку членів комісії до виконання завдань та заходів відповідно до вимог цього Положення.

Заняття з членами комісії з питань евакуації проводити шляхом практичного відпрацювання функціональних обов'язків під час проведення спеціальних об'єктових навчань (тренувань) з цивільного захисту.

4. Контроль за виконанням наказу залишаю за собою.

**Ректор університету,
керівник з питань цивільного захисту**

Віктор АНДРУЩЕНКО

Наказ завізували:

Проректор з навчально-методичної роботи

Роман ВЕРНИДУБ

Начальник юридичного відділу

Володимир КУЧЕР

Начальник штабу цивільного захисту
університету

Тетяна ПОСТОЛАТІЙ

Уповноважений з антикорупційної діяльності

Аліна ДІДЕНКО

ЗАТВЕРДЖЕНО

наказ УДУ імені Михайла Драгоманова

від 22 червня 2023 р. № 242

Склад

комісії з питань евакуації Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова

1. Голова комісії з питань евакуації – заступник керівника цивільного захисту, проректор з навчально-методичної роботи Вернидуб Р.М.
2. Заступник голови комісії по евакуації працівників та студентів – начальник Навчально-методичного центру Романчук А.І.
3. Заступник голови комісії по вивозу та укриттю матеріальних цінностей, студентів – завідувач навчального відділу Степаненко І. М.
4. Секретар комісії відповідальний за оповіщення членів комісії та за узагальнення даних та інформації про хід евакуації – секретар проректора з навчально-методичної роботи Мосюк Т.І.
5. Члени комісії:
 - начальник групи реєстрації та обліку осіб, що евакуюються - начальник відділу кадрів Жижко Т. А.;
 - начальник групи організації упаковки, завантаження та транспортування майна – завідувач архіву Сеннікова Н.М.;
 - відповідальний за евакуацію документів – заступник начальника відділу кадрів Терещенко М.М.;
 - начальник військово-мобілізаційного відділу – Гаврич І.П.;
 - директор наукової бібліотеки Савенкова Л. В.;
 - голова профкому студентів Цибін С.В.;
 - відповідальний за забезпечення і видачу радіаційно-хімічного забезпечення - старший інженер відділу постачання Стадницький І. А.

- відповідальний за напрямок транспортного забезпечення –навчальний майстер кафедри інженерії та технологій виробництва факультету технологій та дизайну Ольшевський О.І.;

- відповідальні зв'язку і оповіщення - техніки АТС Котенко М.О., Шерій О.О.

Чисельний склад комісії може змінюватись та доповнюватись у відповідності з об'ємом робіт та завдань, що вирішуються представниками структурних підрозділів лабораторій, кафедр.

**Ректор університету,
керівник з питань цивільного захисту**

Віктор АНДРУЩЕНКО

ПОЛОЖЕННЯ
Про комісію з питань евакуації Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова

I. Загальні положення

Комісія з питань евакуації здійснює планування, підготовку, організацію і проведення комплексу заходів щодо організованого вивезення (виведення) працівників та здобувачів вищої освіти університету із зон можливого впливу наслідків надзвичайних ситуацій і розміщення їх у безпечних районах (місцях), у разі виникнення безпосередньої загрози життю та заподіяння шкоди здоров'ю людини, а також координує роботу з відділом з питань цивільного захисту Шевченківської районної в місті Києві державної адміністрації при проведенні евакуаційних заходів та забезпечення життєдіяльності в цих умовах.

Комісія з питань евакуації створюється наказом ректора – керівником цивільного захисту Університету.

Комісія з питань евакуації у своїй діяльності керується Конституцією України, Законами України, указами та розпорядженнями Президента України, постановами Кабінету Міністрів України, Кодексом цивільного захисту України та іншими нормативно-правовими документами, розпорядженнями голови Шевченківської районної в місті Києві державної адміністрації – начальника цивільного захисту району та цим Положенням.

Для організації та проведення евакуації населення комісія з питань евакуації підпорядковується комісії з питань евакуації Шевченківської районної в місті Києві державної адміністрації.

Основними завданнями комісії з питань евакуації є:

1. Під час повсякденної діяльності

1. Розроблення плану евакуації працівників та студентів, документів та майна у безпечний район, організація та здійснення заходів із евакуації у разі виникнення надзвичайних ситуацій.
2. Розроблення документації щодо функціональних обов'язків членів комісії з питань евакуації.
3. Створення та регулярне коригування (не рідше двох разів на рік) списків працівників та студентів на евакуацію.
4. Організація обліку осіб з інвалідністю з числа університету, хворих, людей похилого віку, вагітних та жінок із малолітніми дітьми (віком до 10 років), яким у разі евакуації необхідно надати транспортні засоби до місць евакуації.
5. Створення та регулярне коригування (не рідше двох разів на рік) переліку документів та майна, що підлягають вивезенню, а також визначення черговості евакуації підрозділів і майна Університету.
6. Вирішення питання транспортного забезпечення евакуації працівників та студентів.

7. Організація зв'язку і взаємодії із районною комісією з питань евакуації, збірними евакуаційними пунктами.

8. Відпрацювання та затвердження у відділі з питань цивільного захисту Шевченківської районної в місті Києві державної адміністрації план розміщення евакуйованих.

9. Розроблення заходів щодо освоєння районів евакуації, встановлення та підтримка ділових зв'язків з місцевими органами, підприємствами, установами, організаціями відповідно до взаємоузгодженого плану розміщення евакуйованих.

10. Організація планової підготовки особового складу комісії з питань евакуації: голови та його заступника на курсах цивільного захисту, інших членів комісії.

11. Доведення до кожного працівника університету плану організації та проведення заходів з евакуації Університету під час вивчення «Програми підготовки з цивільного захисту», а також створення окремого розділу на стенді цивільного захисту Університету.

2. При загрозі виникнення надзвичайної ситуації

1. Доукомплектація комісії з питань евакуації особовим складом (при необхідності).

2. Організація цілодобового чергування керівного складу комісії з питань евакуації.

3. Перевірка готовності системи зв'язку та оповіщення для забезпечення здійснення заходів з евакуації згідно зі схемою зв'язку .

4. Уточнення плану організації і проведення заходів з евакуації, коригування календарного плану роботи комісії з питань евакуації, списків працівників та студентів, а також переліку майна, що підлягають евакуації.

5. Організація отримання засобів індивідуального захисту для членів комісії з питань евакуації.

3. Під час проведення заходів з евакуації.

1. Приведення у готовність комісії з питань евакуації.

2. Введення у дію плану організації і проведення заходів з евакуації.

3. Організація практичної роботи членів комісії з питань евакуації та оповіщення працівників Університету про початок евакуації.

4. Забезпечення збору працівників на об'єктовому збірному пункті евакуації (ЗПЕ) за 2 години до відправлення транспорту і пішохідних колон, проведення уточнень списків евакуйованих, внесення до них змін або доповнення відповідно до фактичної наявності людей.

5. Направлення представників комісії з питань евакуації на районні ЗПЕ з уточненими списками на евакуацію.

6. Відправлення групи забезпечення зустрічі та розміщення евакуйованих разом з оперативною групою в безпечний район.

7. Організація всебічного забезпечення та захисту евакуйованих, що знаходяться в безпечних районах ЗПЕ, при взаємодії зі службами ЦЗ району.

8. Організація супроводження евакуйованих на маршрутах руху в безпечний район ЗПЕ.

9. Організація завантаження, вивезення та розвантаження у пункті призначення вантажів із майном університету.

10. Інформування про хід і завершення заходів з евакуації ректора Університету, відділ з питань цивільного захисту Шевченківської районної в місті Києві державної адміністрації та Міністерство освіти і науки України.

Голова комісії з питань евакуації

Роман ВЕРНИДУБ